

О ПРЕЦИМА ОСТАВИОЦА КАО МОГУЋИМ ЗАКОНСКИМ НАСЛЕДНИЦИМА

Апстракт

У раду је детаљно размотрен правни положај предака оставиоца као могућих законских наследника у нашем праву. Посебна пажња је посвећена родитељима умрлог, којима, у широком спектру асцедентата са наследно-правном вокацијом, припада најзначајније место у сфери законског наслеђивања. Аутор, износићи аргументе за то, указује на неоправданост позивања на наслеђе даљих предака оставиоца.

Кључне речи: *родитељи, плодоуживање, остали преци.*

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Под прецима оставиоца подразумевају се лица од којих он директно или индиректно потиче. Зависно од степена сродства са умрлим, сви преци су разврстани у одговарајуће наследне групе. Преци ближег степена сродства, посматрано у односу на оставиоца, искључују у погледу наслеђивања претке даљег степена сродства. Дакле, наследно-правну вокацију прво имају родитељи умрлог. Затим, следе његове деде и бабе. Ту се завршава, према одредбама Закона о наслеђивању Републике Црне Горе², позивања на наслеђе предака оставиоца. Закон о наслеђивању Републике Србије³ проширује круг крвних сродника као могућих законских наследника, признајући право наслеђа и осталим прецима умрлог.

Овај рад представља покушај да се на једном месту да приказ правне позиције предака оставиоца као могућих законских наследника, посматран у светлу решења која пружају ЗНРС и ЗНРЦГ. Поред тога,

¹ Асистент на Правном факултету у Нишу

² "Сл. лист СРЦГ", бр. 4/76, 10/76, 22/78, 34/86. У даљем тексту ЗНРЦГ.

³ "Сл. гласник РС", бр. 46/95. У даљем тексту ЗНРС.

циљ овог рада је и да укаже на неоправданост увођења четвртог и осталих законских наследних редова у наше право.

1. РОДИТЕЉИ ОСТАВИОЦА

Наследници другог законског наследног реда су поред брачног друга оставиоца и његови родитељи са својим потомством *in infinitum* (чл. 12. ЗНРС и чл. 12. ЗНРЦГ). По редовном току ствари, заоставштина се у другом интестатском наследном реду дели тако што једна половина припада преживелом брачном другу, а друга крвним сродницима оставиоца по утврђеном редоследу. У другом законском наследном реду приоритет у примени припада праву представљања (*ius representationis*), а ако је то немогуће, долази до изражаја право прираштаја (*ius accrescendi*).

У намери да изађу у сусрет потребама живота, законодавци у Републици Србији и Републици Црној Гори у важеће наследно-правне прописе уграђују решења којима се у одређеној мери коригују основна правила поделе заоставштине у другом законском наследном реду. ЗНРС и ЗНРЦГ, наиме, прописују могућност повећања, односно смањења наследних делова наследника другог интестатског наследног реда. Наведеним корективним инструментима омогућава се да заоставштина буде подељена уз максимално уважавање околности конкретног случаја.

А. Повећање наследног дела родитеља оставиоца

Наследни део родитеља оставиоца може бити повећан на два начина. Један од облика повећања базира се на недостатку нужних средстава за живот, а други облик повећања (предвиђен само ЗНРС) је заправо директна последица смањења наследног дела брачног друга оставиоца, условљена дужином трајања брачне заједнице и саставом заоставштине.

1) Повећање наследног дела родитеља оставиоца услед недостатка нужних средстава за живот

Важећи прописи о наслеђивању (чл. 31. ЗНРС и чл. 24. ЗНРЦГ), остајући верни правној традицији утемељеној савезним Законом о наслеђивању⁴, предвиђају могућност повећања наследног дела родитеља оставиоца услед недостатка нужних средстава за живот. Но, за разлику од решења садржаних у савезном ЗН, раније важећем ЗНРС⁵ и ЗНРЦГ, којима је омогућено повећање наследних делова родитеља оставиоца само у својинском облику, нови ЗНРС прописује двојну могућност: повећање наследног дела у форми доживотног уживања⁶ или стицање у својину целокупне заоставштине, када је њена вредност тако мала да би њеном поделом са другим наследницима родитељи запали у оскудицу⁷.

Увођењем плодуюживања у сферу наслеђивања⁸ законодавац у Републици Србији ублажава недостатке решења садржаних у наследно-правним прописима који су важили на територији ове федералне јединице и прилагођава их социјалном реалитету. Установом доживотног уживања се, са једне стране, непосредно штите имовински интереси родоначелника другог законског наследног реда, јер они после смрти свог потомка могу доспети у лошију материјалну позицију, а са друге стране, њоме се спречава да крвни сродници оставиоца који чине други

⁴ "Сл. лист ФНРЈ", бр. 20/55; "Сл. лист СФРЈ", бр. 19/60 и 42/65. У даљем тексту ЗН.

⁵ "Сл. гласник СРС", бр. 52/74, 1/80, 25/82, 48/88.

⁶ Законодавац у Републици Србији употребљава само правно-технички израз "доживотно уживање". Чини се да нема препрека правне природе да уживање буде одређено и у крајем временском периоду (јер кад се може више, може се и мање).

⁷ С правом је примећено у теорији да законодавац у Републици Србији, некритички преузимајући одређене правно-техничке изразе из наследно-правних прописа који су важили раније, чини нелогичне стилске склопове. Тако, законодавац сматра да "оскудица" означава тежу материјалну позицију од "недостатка нужних средстава за живот". Видети: И. Бабић, Коментар Закона о наслеђивању Републике Србије и Закон о наслеђивању Републике Црне Горе с објашњењима, Београд, 1996, стр. 26-27.

⁸ О плодуюживању у наследном праву детаљније видети, на пример, код: О. Антић - З. Балиновац, Коментар Закона о наслеђивању, Београд, 1996, стр. 185-195; С. Сворцан, Стицање својине и плодуюживања путем наслеђивања - Наследно-правни положај брачног друга, Правни живот, бр. 10/96, стр. 95-102; Р. Ковачевић-Куштримовић, Плодуюживање и наше право, Правни живот, бр. 10/96, стр. 105-122.

О ПРЕЦИМА ОСТАВИОЦА КАО МОГУЋИМ ЗАКОНСКИМ НАСЛЕДНИЦИМА
(стр. 170-184)

интестатски наследни ред, у случају недостатка нужних средстава за живот на страни надживелог супружника, изгубе заувек део заоставштине⁹.

Родитељи оставиоца могу захтевати повећање фиксно утврђеног наследног дела у облику плодоуживања, односно у својину уз испуњење одређених услова. Корекција у величини наследног дела родитеља могућа је: ако они наслеђују у конкретном случају и ако су испуњени основни и услови помоћног (допунског) карактера. У основне услове спадају недостатак нужних средстава за живот родитеља (услов материјално-правне природе) и истицање захтева за повећање наследног дела (услов процесно-правне природе). У допунске услове спадају дужина трајања брачне заједнице оставиоца и надживелог брачног друга, имовинске прилике универзалних сукцесора који *in concreto* наслеђују, њихова способност за привређивање и вредност заоставштине¹⁰.

О повећању наследних делова родитеља, како је већ речено, суд не води рачуна по службеној дужности, већ на њихов захтев. Захтев за повећање наследног дела родитељи могу истаћи у року од једне године од отварања наслеђа. ЗНРЦГ не одређује временску границу у истицању овог захтева. Захтев за повећање наследничке квоте родоначелници другог законског наследног реда могу истаћи у поступку за расправљање заоставштине. Уколико родитељи нису учествовали у оставинском поступку, имају могућност да у парници остваре своје право, под условом да није протекао законом одређени рок за истицање захтева.

Захтев за повећање наследног дела може бити, зависно од круга наследника који у конкретном случају наслеђују, истакнут против надживелог супружника, другог родитеља или побочних сродника који чине други законски наследни ред.

Ако родитељи оставиоца у време отварања наслеђа свог потомка живе заједно (нема утицаја да ли је у питању брачна или ванбрачна заједница), они могу истаћи захтев против надживелог брачног друга.

Уколико је међу родитељима оставиоца заједница живота трајно престала, право да тражи повећање наследног дела припада само

⁹ Тако и: С. Сворцан, *Наследно право*, Крагујевац, 1998, стр. 160.

¹⁰ У теорији има мишљења да у процени услова за повећање наследног дела у другом законском наследном реду, приоритет треба дати двома чињеницама материјално-правног карактера: недостатку нужних средстава за живот и дужини трајања брачне заједнице између нацивелог супружника и оставиоца. Видети: О. Антић - З. Баљиновац, *op. cit.*, стр. 161.

родитељу који није крив за престанак заједнице живота. При томе, кривица за трајни престанак заједнице живота има утицаја на повећање наследног дела само по ЗНРС. Сматрамо да је наведено решење, под условом да постојање кривице буде и доказано¹¹, респектабилније, јер не дозвољава да неко из скривљеног понашања извлачи материјалне користи. Родитељу оставиоца чијом кривицом није престала заједница живота са другим оставиочевим родитељем, припада право да захтева повећање наследног дела, како на терет супружника оставиоца, тако и на терет другог родитеља.

Ако неко од родитеља није доживео тренутак отварања наслеђа свог потомка, не може или не жели да га наследи, други родитељ има право да тражи повећање наследног дела не само на терет надживелог супружника, већ и на терет потомака другог родитеља.

Родитељи оставиоца не могу доживотно уживање у споразуму са осталим наследницима преиначити у доживотну ренту, какав је, рецимо, случај када преживели супружник добија део заоставштине на плодуживање. Потпуно оправдано, јер доживотно уживање пружа већи степен сигурности у обезбеђењу материјалне егзистенције родитеља у односу на ренту.

Да ли би један од родитеља оставиоца, уз испуњење законом прописаних услова, могао да захтева целокупну заоставштину у својину када је она вредносно тако мала да би њена подела проузроковала оскудицу на страни родоначелника оставиоца? Судићи према законској стилизацији чл. 31. ст. 4. ЗНРС и чл. 24. ст. 1. ЗНРЦГ могло би се закључити да таква могућност постоји само у корист оба родитеља оставиоца који живе заједно. Мишљења смо да нема ваљаног оправдања не дозволити посебно оцу или мајци оставиоца, уколико су испуњени услови за повећање наследног дела, да захтевају и целокупну заоставштину у својину.

Када се, уз испуњење услова прописаних ЗНРС, родитељима оставиоца (или једном од њих) повећа наследни део, њихова правна позиција доживљава извесне промене. Они могу оставиоцу бити истовремено универзални и сингуларни сукцесори. Наследници су на "својинском" наследном делу, а сингуларни стицаоци (плодуживаоци) на делу заоставштине који им је дат на уживање. У овај двојаки положај они

¹¹ То ће бити релативно тешко утврдити кад је брак разведен споразумом супружника.

О ПРЕЦИМА ОСТАВИОЦА КАО МОГУЋИМ ЗАКОНСКИМ НАСЛЕДНИЦИМА (стр. 170-184)

улазе, правно гледано, у време *delatio hereditatis*, иако су право на плодуживање стекли по основу правноснажне судске одлуке. У погледу одговорности за оставиочеве дугове, и поред извршених промена у величини наследних делова наследника другог законског наследног реда, не мења се ништа. Сви они су обавезни на испуњење оставиочевих дугова и дугова отвореног наслеђа у обиму који одговара вредности њиховог "својинског" наследног дела. Такође, никаквих промена нема ни у погледу обавезе испуњења испорука и налога.

Уколико родитељима оставиоца на име повећања наследног дела припадне део или целокупна заоставштина у својину, долази до значајних промена у њиховом наследно-правном положају. Наследници на чији терет долази до повећања наследног дела родитеља губе својство универзалног сукцесора са дејством *ex tunc* или им се смањује наследни део. Отуда, они више не одговарају за оставиочеве дугове¹², или одговарају у смањеном обиму. Исто важи и у погледу испуњења испорука и налога¹³.

С обзиром на то да ЗНРЦГ прописује само могућност повећања наследног дела родитеља у својину, у обиму у коме је дошло до повећања наследног дела, помера се граница у одговорности за намирење дугова и испуњење легата и налога¹⁴.

2) Повећање наследног дела родитеља оставиоца услед смањења наследног дела брачног друга

Законодавац у Републици Србији предвиђа могућност смањења наследног дела брачног друга оставиоца у корист родитеља и њихових потомака под одређеним условима. Наиме, да би дошло до одређене корекције у величини наследних делова законских наследника другог законског наследног реда потребно је да више од половине заостав-

¹² Ако су они већ исплатили неки од оставиочевих дугова, и то су учинили на терет своје имовине, имају право на повраћај датог на основу чл. 218. Закона о облигационим односима, јер би то био издатак за другог.

¹³ О томе као и о стварно-правним последицама промена у величини наследног дела родитеља видети детаљније код: О. Антић - З. Балиновац, *op. cit.*, стр. 162-163 и 193.

¹⁴ Изузетак постоји код легата и налога који су лично теретили неког од наследника на чији терет је повећан наследни део. Тада, легат, односно налог губи на важности, па самим тим и родитељи не могу бити оптерећени њима.

штине оставиоца чине наслеђена добра¹⁵ и да заједница живота између оставиоца и супружника није трајала дуже време (чл. 26. ЗНРС).

Оваквим решењем законодавца се, са једне стране, омогућава очување добара старине у широкој породичној заједници оставиоца, а са друге стране, умањују штетне последице закључења бракова из рачуна¹⁶.

Уколико оставиочева наслеђена добра чине више од половине заоставштине и брачна заједница између надживелог супружника и оставиоца није трајала у дужем временском периоду, наследни део преживелог брачног друга може бити, по слову закона, смањен до четвртине заоставштине.

О смањењу наследног дела супружника оставиоца суд не води рачуна по службеној дужности, већ само ако неко од наследника другог законског наследног реда који *in concreto* наслеђује то захтева. Захтев за смањење наследног дела супружника може бити истакнут у року од једне године од отварања наслеђа, а ако наступи смрт наследника који је овлашћен да захтева смањење наследног дела супружника пре истека наведеног рока, то право припада његовим потомцима у року од шест месеци од његове смрти (чл. 27. ЗНРС). При свему томе, треба имати у виду, с обзиром на поделу побочних сродника на пунородне, полуродне по оцу и полуродне по мајци, да универзални сукцесор који у конкретном случају наслеђује може истицати захтев за смањење наследног дела преживелог брачног друга само ако је наслеђена добра оставилац стекао од крвних сродника лозе којој припада. Дакле, долази у обзир искључиво примена правила мајчина имовина припада мајчиним сродницима, а очева очевим сродницима (*materna maternis, paterna paternis*)¹⁷.

Законодавац у Републици Србији прописује решење којим се омогућава надживелом супружнику избор између смањења наследног

¹⁵ Под оставиочевим наслеђеним добрима треба разумети, у првом реду, сва она имовинска права која је оставилац стекао наследно-правним путем од својих крвних (свентуално и грађанских) сродника у директној усходној и побочној линији, као универзални сукцесор или сингуларни стицалац *mortis causa*. Наведени правно-технички израз би, такође, обухватио и остала бесгеретна стицања *inter vivos* од стране истих субјеката, с обзиром на то да су она у наследном праву изједначена са оним што је примљено по основу наслеђа.

¹⁶ Тако и: О. Антић - З. Балиновац, *op. cit.*, стр. 169-170; С. Сворцан, Стицање својине и плодуживања путем наслеђивања..., стр. 103.

¹⁷ Видети: О. Антић - З. Балиновац, *op. cit.*, стр. 172.

дела заоставштине у својину или повећаног дела заоставштине на уживање. Наиме, све док суд не одлучи о захтеву наследника за смањење наследног дела супружника, он има могућност да изабере право плодуюживања на половини заоставштине (чл. 28. ЗНРС). Супружник оставиоца дајући изјаву о избору доживотног уживања мења своју наследно-правну позицију. Он уместо универзалног сукцесора постаје сингуларни сукцесор оставиоца. Његова изјава о избору дејствује *ex tunc* од тренутка отварања наслеђа. Изјава супружника оставиоца о избору плодуюживања уместо наслеђивања у својину повлачи и одређена оптерећења на наследним деловима универзалних сукцесора који су захтевали смањење његовог наследног дела. Сходно својој новостеченој правној позицији, он не одговара за оставиочеве дугове, и није обавезан да испуњава испоруке и налоге. Поред тога, давањем изјаве о избору доживотног уживања, надживели супружник онемогућава наследнике другог законског наследног реда да издејствују смањење његовог наследног дела у својину.

Директна последица изјаве супружника оставиоца о избору доживотног уживања је и стварање својинског наследног вишка. Кома припада тај део заоставштине, ЗНРС ништа изричито не одређује¹⁸. По логици ствари, ако сви наследници који *in concreto* наслеђују траже смањење наследног дела супружника, а он да изјаву о избору доживотног уживања на половини заоставштине, произлази да тај вишак одлази осталим наследницима, који морају заузврат да трпе оптерећење у облику плодуюживања на свом делу заоставштине. Међутим, проблем се појављује када само неко од наследника тражи смањење наследног дела супружника оставиоца, или кад се захтева смањење наследног дела у мањем обиму од оног утврђеног законом. С обзиром на чињеницу да доживотно уживање представља терет на делу заоставштине, и да њиме може бити оптерећен само наследник који тражи смањење наследног дела супружника и то сразмерно обиму у коме је тражено смањење, следи да зависно од околности конкретног случаја својински део заоставштине слободан за наслеђивање може припасти наследнику који је тражио смањење, а може остати и надживелом супружнику¹⁹.

¹⁸ У литератури постоји схватање, без детаљнијег улажења у суштину проблема, да поменути вишак заоставштине припада, уз примену права прираштаја свим наследницима другог законског наследног реда, или само онима који су истакли захтев са смањење наследног дела. Видети: И. Бабић, *op. cit.*, стр. 30.

¹⁹ Детаљније о томе видети код: О. Антић - З. Балиновац, *op. cit.*, стр. 183-185.

Б. Смањење наследног дела родитеља оставиоца

Важећи прописи о наслеђивању (чл. 23. ЗНРС и чл. 23. ЗНРЦГ) одређују да наследни део родитеља (али и осталих крвних сродника који чине други законски наследни ред) може бити и смањен у корист брачног друга оставиоца, под истим условима који се захтевају за повећање наследног дела родоначелника другог законског наследног реда услед недостатка нужних средстава за живот.

При томе, до повећања наследног дела супружника оставиоца, по ЗНРС, може доћи у облику плодуживања на делу заоставштине који припада осталим наследницима другог законског наследног реда, или у својинском облику, ако је заоставштина тако мале вредности да би њеном поделом супружник запао у оскудицу.

Законодавац у Републици Црној Гори предвиђа једино могућност повећања наследног дела супружника у својинском облику.

Законодавац у Републици Србији, кад је реч о повећању наследног дела супружника, прописује решење којим се одступа од правила која важе код повећања наследног дела родитеља оставиоца. Наиме, дозвољава се преиначење доживотног уживања у доживотну ренту, ако међу наследницима који у конкретном случају наслеђују постоји споразум (чл. 25. ст. 1. ЗНРС). Тиме се практично олакшава правна позиција наследника који су оптерећени плодуживањем на целини или делу заоставштине који им припада, јер се омогућава да они постану власници предмета оптерећеног доживотним уживањем у пуном обиму.

Поред наведеног, законодавац у Републици Србији, у циљу заштите имовинских интереса родитеља оставиоца (али и њихових потомака), предвиђа као могућност укидање доживотног уживања или ренте. Услов за укидање плодуживања или ренте је промена прилика због којих је супружнику и припало право на повећање наследног дела у облику плодуживања (чл. 25. ст. 2. ЗНРС).

3. ДЕДЕ И БАБЕ ОСТАВИОЦА

Законодавци у Републици Србији и Републици Црној Гори прописују да у трећем законском наследном реду наслеђују другостепени асцеденти оставиоца (деде и бабе) и њихово потомство без ограничења

(чл. 16. ЗНРС и чл. 16. ЗНРЦГ). По редовном току ствари, заоставштина се у трећем законском наследном реду дели на равне делове између деде и бабе са очеве и деде и бабе са мајчине стране (по 1/4 вредности заоставштине). И овде, као и у другом законском наследном реду, прво се примењује право представљања, а секундарно и право прираштаја.

Нови ЗНРС, дакле, предвиђа неограничену примену права представљања у трећем законском наследном реду, за разлику од раније важећег законског текста (чл. 19. ЗНРС) где се *ius representationis* везивао искључиво за децу родоначелника трећег законског наследног реда. Мишљења смо да је ово решење потпуно оправдано унето у текст ЗНРС, јер више одговара значају и интензитету сродничких односа који постоје између оставиоца и потомака деда и баба, и да они независно од степена сродства са оставиоцем увек морају имати приоритет у наслеђивању у односу на наследнике четвртог законског наследног реда.

4. НАСЛЕДНИЦИ ЧЕТВРТОГ И ОСТАЛИХ ЗАКОНСКИХ НАСЛЕДНИХ РЕДОВА

Законодавац у Републици Србији, по угледу на савезни ЗН (чл. 20-22), предвиђа као могућност позивање на наслеђе трећестепених и осталих предака оставиоца (чл. 19. и чл. 20. ЗНРС).

Наследници четвртог законског наследног реда су прадеде и прабабе оставиоца. Заоставштина се у четвртом законском наследном реду расподељује (под условом да су сви родоначелници живи, хоће и могу да наследе), тако што прадедама и прабабама са очеве и мајчине стране припада по 1/8 вредности заоставштине, те је могућа само примена права прираштаја.

Пети законски наследни ред чине чукундеде и чукунбабе као четвртостепени преци оставиоца. Они се позивају на наслеђе тек после наследника из претходних наследних редова. Родоначелници петог интестатског наследног реда, њих шеснаесторо, деле заоставштину по истим правилима као и преци у четвртом законском наследном реду.

За асцеденте који чине шести, седми и остале законске наследне редове, при позивању на наслеђе важе правила која одговарају оним предвиђеним Законом за четврти интестатски наследни ред.

5. О НЕОПРАВДАНОСТИ ПОЗИВАЊА НА НАСЛЕЂЕ ДАЉИХ ПРЕДАКА ОСТАВИОЦА

Нови ЗНРС, као што је већ речено, за разлику од важећег ЗНРЦГ и ранијег ЗНРС, проширује круг законских наследника, омогућавајући свим крвним сродницима оставиоца који чине праву усходну линију да буду у улози потенцијалних законских наследника.

У литератури овакав "потез" законодавца се аргументовано оправдава. Крвно сродство између оставиоца и даљих предака представља чвршћу везу од оне коју је оставилац имао са државом, па отуда и треба дати приоритет у наслеђивању даљим сродницима, прецима оставиоца. Поред тога, увођењем трећестепених и даљих предака умрлог у круг законских наследника потпуније и доследније се остварује једно од основних начела наследног права, начело узајамности у наслеђивању, јер се омогућава и прецима да наслеђују своје потомке, којима је ово право већ признато. Проширење круга законских наследника крвним сродницима оставиоца онемогућава у извесној мери и тзв. преливање имовине наших држављана у власништво стране државе у којој борави, што је у интересу свих емиграционих држава којима припада и Република Србија²⁰.

Не побијајући присутну аргументацију о увођењу даљих предака оставиоца у круг законских наследника, мишљења смо да је ова новина творца новог ЗНРС неоправдана из неколико разлога.

Прво, позивању на наслеђе трећестепених и даљих оставиоцевих предака претходи читав низ крвних сродника у правој и побочној линији који су по интензитету сродничких веза ближи оставиоцу. Ако се пође од чињенице да приоритет у наслеђивању припада потомцима оставиоца, његовом брачном другу и адоптатима, како из потпуног, тако и непотпуног усвојења (уз ограду да право наслеђа усвојеницима из другог облика адопције није при усвојењу искључено), и да у пракси они и најчешће наслеђују, могућност даљих предака да буду позвани на наслеђе може се разматрати само у теоријским оквирима.

Друго, оно што законодавац дозвољава у погледу обима крвног сродства код законског наслеђивања, биолошке законитости анулирају

²⁰ Видети: О. Антић, Систем групне расподеле сродника као законских наследника, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 3-4/94, стр. 307-308; О. Антић - З. Бабиновац, *op. cit.*, стр. 123-124; И. Бабић, *op. cit.*, стр. 22.

О ПРЕЦИМА ОСТАВИОЦА КАО МОГУЋИМ ЗАКОНСКИМ НАСЛЕДНИЦИМА
(стр. 170-184)

или своде на најмању могућу меру. Живот човека је омеђен временским границама. Отуда, скоро и да нема случајева, барем на нашим просторима, да неко доживи дубоку старост (деведесет и више година живота)²¹. Чак и да постоје таква лица и да она буду позвана на наслеђе, велико је питање да ли ће и у којој мери она моћи да брину о заоставштини. Само да подсетимо, још у римском праву владало је мишљење да ко старца поставља за наследника сахрањује благо у гроб²².

Треће, сматрамо да у условима нараслих социјалних потреба, какав је случај данас код нас, треба сва расположива материјална добра усмерити ка њиховом задовољењу. Сходно томе, и заоставштина оставиоца иза кога нема наследника или они не могу или не желе да наслеђују закључно са трећим законским наследним редом, треба бити искоришћена у том правцу.

Четврто, али не мање важно, свако завештајно способно лице може мимо правила редовног законског наслеђивања распоредити своју имовину за случај смрти, што, опет, смањује могућност наслеђивања даљих предака.

Пето, анализа појединих законских решења на европско-континенталном подручју показује да позивање на наслеђе свих предака оставиоца по одредбама закона није правило, већ само једна од могућих опција. Тако, рецимо, у француском (чл. 731. Грађанског законика Француске), немачком (пар. 1925-1929. Грађанског законика Немачке) и бугарском праву (чл. 6-8. Закона о наслеђивању Бугарске) на наслеђе могу бити позвани сви оставиочеви преци. У аустријском праву (пар. 731-741. Грађанског законика Аустрије) пак наследно-правну вокацију могу имати сви преци умрлог, закључно са прадедама и прабабама. У руском праву (чл. 532. Грађанског кодекса Русије) у круг законских наследника од предака улазе само родитељи и деде и бабе оставиоца, а у пољском праву једино оставиочеви родитељи (чл. 932. Грађанског законика Пољске).

Због свега наведеног, сматрамо најприхватљивијим решење о постојању три законска наследна реда са неограниченом применом права представљања. Држава би наслеђивала уместо осталих предака

²¹ У том правцу видети и: М. Курдулија, Како приступити уређењу друштвених односа који се тичу наслеђивања, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 5/72, стр. 812-813.

²² *Thesaurum in sepulchro ponit, qui senem heredem facit* (Publilius Syrus – 624). Наведено према: Д. Стојчевић - А. Ромац, *Dicta et regulae iuris*, Београд, 1989, стр. 519.

оставиоца као последњи и принудни наследник. Тиме би у највећој мери били заштићени интереси породице, крвно-сродничким везама не би био умањен значај, а друштвена заједница би од тога могла имати користи.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Прецима оставиоца припада значајно место у сфери нашег законског наслеђивања. Узимајући за полазну основу степен сродства са оставиоцем, на наслеђе се позивају редом: родитељи, деде и бабе, прадеде и прабабе, чукундеде и чукунбабе итд.

Родитељи оставиоца не само да имају приоритет у наслеђивању, већ су и привилеговани у погледу могућности повећања свог наследног дела. Такође, њима може бити и смањен наследни део, али само у корист преживелог брачног друга оставиоца. У том правцу, нарочити респект заслужује увођење плодоживања у наследно-правне односе од стране законодавца у Републици Србији. Примена ове установе омогућава да подела заоставштине међу наследницима другог законског наследног реда буде извршена уз максимално уважавање околности конкретног случаја. Појачани степен сигурности на плану наслеђивања, родитељима оставиоца пружа и решење творца новог ЗНРС о смањењу наследног дела брачног друга оставиоца кад више од половине заоставштине чине наслеђена добра и кад заједница живота између оставиоца и најживелог супружника није трајала дуже време. Њиме се, са једне стране, омогућава да плод рада и штедње низа генерација једне породице остане у рукама њеног нараштаја, а са друге стране, умањују се штетне последице закључења бракова из рачуна.

За разлику од ЗНРЦГ који у круг интестатских наследника сврстава само претке оставиоца закључно са другим степеном сродства, ЗНРС ту не поставља никаква ограничења, јер прописује да на наслеђе могу бити позвани практично сви оставиочеви асцеденти. Мишљења смо да наведено решење законодавца нема оправдања, поред осталог и због тога: што неће бити широко примењено у пракси, јер наследницима четвртог и осталих законских наследних редова претходи читав низ универзалних сукцесора оставиоца, што се супроставља биолошким законитостима, јер је људски век временски омеђен и што не одговара социјалном реалитету, јер се нарасле социјалне потребе могу

О ПРЕЦИМА ОСТАВИОЦА КАО МОГУЋИМ ЗАКОНСКИМ НАСЛЕДНИЦИМА
(стр. 170-184)

задовољити делом из заоставштина које би по одредбама Закона требало да припадну даљим прецима. Отуда, сматрамо најприхватљивијим решење о постојању три законска наследна реда у конструкцији нашег законског наслеђивања са пуном применом права представљања.

**ABOUT THE ANCESTORS OF A DECEASED
AS POSSIBLE LEGAL HEIRS**

Summary

The ancestors of a deceased have an important place in the sphere of our legal inheritance. Parents of a deceased have not only the priority of inheritance in relation to other ancestors but are privileged as well regarding to the possibility of increasing their share of estate. Their share of estate can also be reduced, but only in the benefit of the spouse of a deceased.

We think that the invitation to inheritance of all the ancestors of a deceased according to the regulations of the Law of Inheritance of Republic of Serbia is not justifiable because, among other things, it won't be widely applied in practice, it opposes biological laws and it doesn't correspond to the social reality. Therefore, we conclude that the most acceptable solution is the existence of the three legal orders of inheritance in the construction of our legal inheritance with a full application of the right of representation.

Key words: *Parents, Right of Use, Other Ancestors.*